

אום מוחמד
החלק הראשון בטרילוגיה עכו אהובתי

טקסט ווידאו, אום מוחמד (מוסא חמדי)

('שלג').

ביתה של חמדי מוסא (אום מוחמד).

חמדי יושבת בספה בסלון ביתה. מזמינה את סמדר.

חמדי (בערבית): בואי תצטלמי אתי.

ביחד. בואי.

(סמדר מתקרבת לחמדי, שתיהן יושבות על הספה).

(צוחקות)

חמדי: יש לך אמא?

סמדר: יש לי אמא, שתהיה בריאה, כן.

חמדי: שתהיה בריאה.

סמדר: בת כמה את?

חמדי (בערבית): בואי נפלרטט.

(הצלם וחמדי צוחקים)

סמדר: מה היא אמרה?

צלם: היא רוצה להתחיל איתך.

סמדר: איתי?

(צוחקים)

צלם: בואו נתחיל.

חמדי: כמו ילדה שלי.

טקסט ההצגה, סמדר יערון בתפקיד זלמה

(זלמה יושבת בכורסה, בסלון ביתה, מול טלוויזיה).

על המרקע 'שלג'. זלמה בעיניים עצומות. הקהל נכנס ומתיישב סביבה)

סמדר: בת כמה את?

חמדי (בערבית): אני אהיה בקרוב בת 80.

סמדר: 80?

צלם: עוד מעט.

סמדר: כן הבנתי.

חמדי: אמא שלך כמה?

סמדר: אמא שלי בת 77. כמעט 80.

חמדי: איפה גרה את?

סמדר: בעכו.

חמדי: איפה בעכו?

סמדר: בעכו.

חמדי: איפה בעכו? אני מכירה כל עכו.

סמדר: לא בעתיקה. אני גרה ב... על יד 'מוברשם'. איפה הקוטג'ים.

צלם (בערבית): ליד הים, ליד מסעדת 'מוברשם', באזור המערבי.

צלם (בערבית): חאג'ה באנו לשאול אותך היום על מה שראית בזמן הנכבה.

חמדי (שותקת)

צלם (בערבית): מתי נולדת?

חמדי (בערבית): באיזו שנה? אני לא יודעת

צלם (בערבית): ב 1934 אמרת, נכון?

חמדי (בערבית): כן, ב 1934.

בתה של חמדי (בערבית): כן היא נולדה ב 1934.

חמדי (בערבית): כשכבשו את 'א-של'.

צלם (בערבית): כשכבשו את?

חמדי (בערבית): 'א-של'.

(זלמה מתנועעת בכורסא, עדיין בעיניים עצומות)

מה? אה...

צלם (בערבית): גשר א-של?	
חמדי (בערבית): כן.	
צלם (בערבית): ואיפה גרתם?	
חמדי (בערבית): בחוואסה.	
צלם (בערבית): חוואסה זה הצ'ק פוסט? או תל חנן?	
חמדי (בערבית): תל חנן.	
סמדר: תל חנן פעם קראו לזה חוואסה?	
צלם (בערבית): כן. מה את זוכרת משם?	
חמדי (בערבית): מחוואסה? אני זוכרת הכל.	
סמדר: בת כמה היית כש...	
חמדי (בערבית): הכל אני זוכרת. הכל. אני זוכרת הכל.	הכל אני זוכרת.
סמדר: מה את זוכרת?	כן.
בתה של חמדי (בערבית): תגידי להם, תספרי.	תספרי.
(רואים בווידאו את תעודת הזהות של חמדי)	לא.
בתה של חמדי (בערבית): תספרי מה שאת רוצה.	נו תספרי,
חמדי (בערבית): הם באו,	מה שאת רוצה.
(בעברית) סליחה להגיד, אחרי המלחמה..	
בתה של חמדי (בערבית): אמא בערבית...	
סמדר: לא משנה, בעברית גם טוב. מה שנוח לה.	
בזמן של המלחמה, בדיוק זה היה שבוע, מה את זוכרת מהזמן הזה,	
מהימים האלה של המלחמה, של הנכבה?	
בתה של חמדי (בערבית): תספרי להם.	
חמדי (בערבית): היו נכנסים בבית, יצאו אותנו.	
סמדר: כן.	
חמדי (בערבית): ולקחו אותנו לסעודה.	

צלם: לסעאדה, הצ'ק פוסט. קראו לזה 'האושר'.

סמדר: סעאדה קראו לצ'ק פוסט, לאזור הזה

צלם: כן. היו מוציאים אותם לצ'ק פוסט.

סמדר: כן... ו... ?

חמדי (בערבית): כשהם פרצו פנימה וכבשו את חוואסה ברחנו לצ'ק פוסט.

נשארנו שם בבית של קרובי משפחה.

צלם: ברחו למשפחה.

חמדי (בערבית): נשארנו שם חודש-חודשיים, אחר כך באנו הנה במעבורת.

צלם: הם באו עם מעוברת מעץ שהיו גוררים אותה. זה אותם כלים שגירשו איתם

את האנשים ללבנון דרך הים.

(בערבית) באתם לעכו נכון?

חמדי (בערבית): באנו לעכו וגרנו בחאן.

צלם (בערבית): חאן 'א-שונה'?

חמדי (בערבית): כן.

צלם: הם גרו בחאן. בשונה, איפה שהסוסים.

חמדי (בערבית): נשארנו שם. הם התחילו לתת לנו אספקה.

צלם: אה... אז הם התחילו להוציא להם יעני אוכל.. לפי כרטיסיות. מי שאין לו

כרטיסיה ולא רשום 'סלאמאת מת'. אנשים רק תורמים לו.

צלם (בערבית): אחרי שבאתם לעכו, לאם ברכתם? מעכו ברכתם ללבנון?

גורשתם?

חמדי (בערבית): מתל חנן קודם ברחנו ללבנון, הלכנו לחלב.

הלכנו לסוריה לכרם 'רמייש'. הלכנו ל... נייראב. היינו קבצנים שם.

צלם: הם היו מקבצות נדבות, כילדות.

חמדי (בערבית): מה שקורה עכשיו לאנשים בעזה, קרה לנו.

צלם: איך זה שבאים מעזה המסכנים האלה, מקבצים, אז ככה..

לא.

לא אתה מבלבל הכל.

קודם כל הגענו מ.. ל... .

'ברטיסלבה',

'קושיצה',

'פיישצ'ני',

'סניצה'

ולמי לא נשאר?

(מקפלת את אצבעותיה, כמו משחק הילדות 'סבתא בישלה דייסה').

"הלך הלך הלך וגידגידי"

(מחייכת).

סמדר: בצמתיים.

צלם: כן, כן.

חמדי (בערבית): הלכנו בדרכים משובשות. הלכנו והתחבאנו. ירו עלינו.

היינו מתכופפים, שתינו מים משלוליות.

צלם (בערבית): מי גשמים.

סמדר: את המים של הגשם היו שותים

צלם: כן. וכשברחו פושט היו הרבה יריות עליהם.

סמדר: מפה?

צלם (בערבית): מפה?

חמדי: כן, מפה לתל רמייש.

צלם: מכאן עד רמייש, אזור בלבנון. אז תמיד היו יורים עליהם.

צלם (בערבית): מי ירה עליכם?

חמדי: היהודים. הייתה מלחמה.

חמדי (בערבית): לא היה מלחמה?

סמדר: הייתה מלחמה, כן.

חמדי (בערבית): איך היה המלחמה?

סמדר: את תספרי הכל.

חמדי (בערבית): וישנו ביערות.

צלם: היו ישנים ביערות שם, מתחבאים וממשיכים.

(בערבית) ישנתם ביום והלכתם בלילה?

חמדי: ישנו ביום והלכנו בלילה.

צלם: ישנים ביום

סמדר: והולכים בלילה.

צלם (בערבית): סיפרת לי סיפור על אחיך שלא יכלו לסחוב אותו כי הוא היה שמן,

אז השאירו אותו.

אנחנו הולכים שותים מ...

של הגשם.

שותים.

כן ירו עלינו משם...

משם. מפה.

(שרה): "משם לפה אין כמו טקסטיל שמפו"

מה, לא היה מלחמה?

איך היה מלחמה?

הכל אני אספר.

היינו ישנים ביערות.

ביום מתחבאים. בלילה הולכים.

ואח שלי היה...

חמדי (בערבית): אחי היה שמן.
צלם: זה סיפור על אח שלה, היה תינוק ושמן, כבד כזה.
חמדי (בערבית, והצלם מתרגם): אמא שלה הזקנה לא יכלה להמשיך איתו אז היא הניחה אותו על הארץ. שמה אותו ברצפה. כמעט עוזבים אותו, נוטשים אותו.
חמדי (בערבית): כמה ימים, אולי שבוע, ככה הולכים כל היום.
חמדי (בערבית): אני סחבתי בגדים, אז זרקתי אותם וסחבתי אותו.
צלם: היא הייתה עם ערמה של בגדים, היא זרקה את הבגדים והעדיפה לקחת את האח שלה.
חמדי (בערבית): והוא עכשיו לא אומר שלום לאחותו..
צלם: הוא לא אומר לה שלום עכשיו.
חמדי (בערבית): פעם בשנה.
סמדר: היום?
בתה של חמדי (בערבית): הוא אבא היום.
צלם: הוא גם סבא.
בתה של חמדי: הוא סבא, אבל הם לא בקשר.
סמדר: אבל בת כמה היית כשלקחת אותו?
צלם (בערבית): בת כמה היית?
חמדי: בת עשר, שתיים עשרה.
בתה של חמדי: והוא היה אולי בן חמש-שש.
חמדי: לקחתי אותו ככה.
חמדי (בערבית): סבלתי הרבה.
צלם: אז לא יכלה לעזוב את אח שלה.
יש כאלה שלא יכלו לקחת את הילדים שלהם.
חמדי (בערבית): יש כאלה שנטשו ילדים.
סמדר: שנטשו ילדים?

הוא לא היה תינוק.
לא יכלה... אז... על הרצפה... ברצפה.. כן.
שבוע שבועיים שלושה, או הא...

(לקהל): מה אתם מדברים שם? מה אתם אומרים?
אתם שומעים אותם?

הוא גם סבא.
הוא... אנחנו... אנחנו בקשר מצוין עם אח שלי.

לא. אני הייתי אז בת חמש עשרה.
הוא היה בן שתיים עשרה ואני הייתי בת שבע עשרה.
משהו כזה.

היו כאלה שלא יכלו לקחת את הילדים.
שנטשו ילדים.
היו כאלה שחנקו ילדים.
(שותה)

חמדי (בערבית): אמא המסכנה הייתה עייפה, היא סחבה אותו כל היום והלילה. הוא היה כבד מאוד. היא התעייפה. כשהיא התעייפה היא הניחה אותו. ואני סחבתי אותו הייתי בת 12. הלוואי שהוא היה זוכר. טוב, אלוהים יסלח לו.

צלם (בערבית): הגעתם לכרם רמייש ומשם לאן?

חמדי (בערבית): כרם רמייש זה בצור.

צלם: מחנה צור. הגיעו למחנה פליטים בצור.

חמדי (בערבית): ישנו שם ככה, במחסן.

צלם: ככה אנשים נזרקו במחסנים.

חמדי (בערבית): כשהגענו לחלב, היינו כולנו באולם גדול. כל הפליטים. שמנו מחיצה ככה.

בתה של חמדי (בערבית): כמו העקורים הפלסטינים.

צלם (בערבית): בדיוק.

חמדי (בערבית): חילקנו את החדר וכולנו היינו יחד.

בתה של חמדי (בערבית): יעני כמו שמיכה בין משפחה למשפחה. הם היו שמים שמיכות בשביל לעשות הפרדה.

צלם: כדי לעשות הפרדה בתוך מקום ענק כזה, שתהיה אינטימיות.

חמדי (בערבית): הלבנונים אמרו 'אינעל אבוכום יא פלסטינים'

צלם: מקללים אותם.

חמדי (בערבית): מכרתם את הבית שלכם.

(בעברית) שאנחנו מכרנו דירה ובאנו לשם...

צלם: מקללים אותם שהם כאילו, לא רק שהם נכבשו הם גם היו מקללים אותם – 'מכרתם את הארץ שלכם ובאתם לכאן', ככה היו אומרים להם.

חמדי (בערבית): כל הערבים מלכלכים ככה...

(צוחקים)

חמדי (בערבית): כל הערבים, אפילו הנשיא

הלוואי שהיה זוכר.

הוא זוכר, הוא תמיד שואל איך היה לך כוח לקחת אותי על הגב?

אז הגענו לקושיצה.

שם זה מחנה פליטים.

(מקפלת את אצבעותיה, כמו משחק הילדות 'סבתא בישלה דייסה')

מחנה פליטים **(מקפלת אצבע).**

מחנה מעצר **(מקפלת אצבע).**

מחנה מעבר **(מקפלת אצבע).**

מחנה עבודה **(מקפלת אצבע).**

מחנה של הצופים ג'מבורי **(מקפלת אצבע).**

ולמי לא נשאר?

הלך הלך הלך הלך... אז לאן נלך?

כולם בצריף אחד גדול, באוהלים גדולים 'בבארקס' וכמו שמיכה, בין משפחה למשפחה.

בתוך מקום ענק כזה. אינטימי.

(מקפלת את אצבעותיה, כמו משחק הילדות 'סבתא בישלה דייסה')

אז כאן משפחה מרומניה **(מקפלת אצבע).**

כאן משפחה מעירק **(מקפלת אצבע).**

כאן מצ'כוסלובקיה **(מקפלת אצבע).**

והיינו דווקא... הסתדרנו.

לא רק זה... היו אומרים לנו שאנחנו הלכנו כמו 'שיפ' [צאן] לזה...

וכל המנהיגים היו מלכלכים, גם כשבאנו לכאן...

(צוחקת)

גם בן גוריון עליו השלום המנוח...

סמדר: מלכלכים על הפלסטינים את מתכונת?
חמדי (בעברית): כן, למה אנחנו הלכנו.
(חמדי טופחת על הרגל של סמדר)
בתה של חמדי (בעברית): ככה היו עושים להם, על הרגליים יעני, ואומרים להם
 'אתם מכרתם דירה ובאתם לפה'.
 צלם **(בעברית):** על התחת אפילו.
בתה של חמדי (בעברית): בלבנון, שהיו רואים אותם מקבצים נדבות, היו עושים
 להם על התחת 'למה באתם?' יעני, מכרת את ה..
חמדי (בערבית): גם עבדנו בשבילם. נטענו, זרענו
צלם: היו גם נוטעים
חמדי (בערבית): בשדות
צלם: שותלים בחלקות אדמה אוכל, חסה עגבניות, תפוחי אדמה, מלפפונים
חמדי (בערבית): בשביל צלחת אוכל.
צלם: בשביל לאכול
סמדר: צלחת אוכל.
צלם: כן.
חמדי (בעברית): למה אנחנו הלכנו בלי כסף. אפילו בגדים זרקנו ברחוב.
סמדר: ברחתם מהפחד
חמדי: כן. מן יהודים ברחנא.
סמדר: נו ברור.
צלם (צוחק): ברחנא מן יהודים ברחנא.
חמדי (צוחקת, בעברית): ברחנו מהיהודים והערבים יותר גרוע.
(צוחקים)
חמדי (בעברית): זה החיים.
חמדי (בערבית): אנחנו גרנו בחאן אל עומדן.

למה הלכתם כמו פליטים?
(סמדר טופחת על רגלה)
 שארית הפליטה.
 וגם על התחת היו עושים לנו.
(שותה)
 אתם סבונים היו אומרים לנו. אתם סבונים. היהודי הגלותי.
 אני עד היום צריכה שתהיה לי אדמה.
 כדי שאם סוף העולם יגיע אני אוכל לשתול משהו בשביל לאכול.
 בשביל צלחת אוכל.
 בלי כסף בלי כלום.
 ברחנו. ברחנא..
(צוחקת)
 והם עוד יותר גרועים
(צוחקת)
 וזהו זה ככה החיים.

אני לא אוהבת...	צלם (בערבית): כמה שנים חאג'ה? מאיזה שנה?
שמונה חודשים...	חמדי (בערבית): מאז שבאנו מלבנון.
אני לא אוהבת את ההגברה הזאת שיש לי...	צלם (בערבית): כמה שנים הייתם בלבנון? כמה שנים ישבתם שם?
שמונה חודשים.	חמדי (בערבית): בלבנון נשארנו שנתיים שלוש.
זה היה בארבעים וארבע.	סמדר: ולמה הם פתאום חזרו?
אז היה אה...	צלם (בערבית): מתי עזבתם ב 48?
	חמדי (בערבית): כן.
	צלם (בערבית): ומתי חזרתם?
אז היה שכן של סבא,	חמדי (בערבית): כשהמצב התייצב חזרנו. סעיד הביא אותנו. אמרתי לך, סעיד.
תפקיד שלו היה...	צלם: אה.. אוקיי היה שם מורה דרך שקראו לו סעיד.
הוא הבריח אותם.	אני זוכר אותו מהשכונה, אני לא יודע מה הוא עשה בחיים, אז היא אמרה
היה מקבל המון כסף. סבא.	שהתפקיד שלו היה מורה דרך, להבריח פליטים שרוצים לחזור הביתה.
אז הוא חפר מתחת לדיר חזירים, חפר בונקר גדול.	היה מקבל הרבה כסף, נכון?
וכולנו, שלוש משפחות מתחת לאדמה.	חמדי (בערבית): כן, הרבה כסף. סבא שלי, רכב על חמור.
שמונה חודשים...	צלם: הוא נתן לסבא שלה, כי היה זקן לרכוב על חמור אבל כולם הלכו ברגל.
	צלם (בערבית): כמה ימים?
הולכים ומתחבאים.	חמדי (בערבית): שבוע-שבועיים, אולי חודש. הלכנו ועצרנו. ישנו בכל כפר בדרך.
הולכים ומתחבאים.	צלם: היה צריך להתחבא בכל עיר, כפר.
וביום מתחבאים ביער...	חמדי (בערבית): הלכנו בלילה וביום התחבאנו
זה לא משנה בעברית או ב... מתי?	צלם (בערבית): מה שאת יכולה תגידי בעברית חאג'ה.
ביום ישנים.	חמדי (בערבית): בלילה אנחנו הולכים... ככה. ביום אנחנו מתחבאים.
לוקחים חתיכת 'טאח טאח טאח'. שלג ושמים בפה במקום מים.	סמדר: מתחבאים וישנים.
אוכלים מהעצים או שמבקשים נדבה מאיכר או שעוברים ליד כפר ונותנים לנו קצת	חמדי (בערבית): 'טאח טאח טאח' ירו עלינו. אמרתי לך ששתינו מהשלוליות.
אוכל.	צלם (בערבית): ומה אכלתם?
(משתעלת)	חמדי (בערבית): מה אכלנו? אבנים.

(סמדר משתעלת).

חמדי: לבריאות. תשתי. תני לה לשתות.

(סמדר שותה כוס מים)

חמדי (בערבית): אז באנו לכאן וגרנו עם הסוסים בחאן א-שוני.

צלם (בעברית): הם היו בלי ניירת, כבר כולם היו רשומים והם לא היה להם תעודות או דברים שיוכיחו שמגיע להם... עזרה באוכל.. או שהם תושבים בכלל.

סמדר: ואיפה היה הבית בתל חנן.

חמדי (בערבית): הרסו אותו.

סמדר: מי גר שם?

צלם: הרסו אותם.

סמדר: הרסו, הרסו את הבתים.

בתה של חמדי (בערבית): אמא מה עם אבא שלך?

(בערבית): לאבא שלה היו מניות במפעל הגפרורים והוא איבד את הניירות..

תספרי לה

צלם: לאבא שלה היו מניות בחברה שקראו לה 'של'. של דלק. נראה לי שזה

ההתחלה של בתי הזיקוק.

חמדי (בערבית): היו לנו ניירות בלבנון.

חמדי (בעברית): היה לי אבא עשיר. היה בן אדם טוב.

סמדר: הוא היה עשיר בלבנון או עשיר פה ב...?

חמדי (בעברית): פה.

(בערבית לצלם): תגיד לה ב'של'.

צלם: היה עובד ב'של' יעני והיו לו מניות גם.

סמדר: אה.. לפני שברחו.

חמדי (בערבית): אבא שלי מת במפעל.

בתה של חמדי (בערבית): אבא שלה מת, הוא נפל לתוך הזפת.

(זלמה שותה כוס מים)

אני נורא לא אוהבת את ההגברה הזאת. אבל הסבירו לי 'בפורדקשיין' שאם אני לא אהיה מוגברת...

(מחייכת לקהל)

כמה אנשים, כמה בני ישראל, שארית הפליטה.

אז הבית היה ב... לא...

החזירו לנו את הבית.

החזירו לנו את בית החרושת לשוקולד. החזירו.

החזירו את הבית.

זה סיפור יפה על אבא שלה.

(שרה): "לאבא שלי יש סולם

מגיע כמעט עד שמיים

ואבא שלי הוא הכי...

אוכל ארוחה פעמיים"

לא הוא ש...

היה לו מניות. היה לו סכרת.

הוא קיבל אותה כי היה בבונקר שמונה חודשים

והיא קיבלה שחפת,

כי היא לא אכלה שום דבר בבונקר.

נפלו חתיכות של חזיר אבל היא לא אכלה כי הייתה דתיה,

צלם: הוא נפל לתוך איזה מכל זפת ונפטר בעבודה ב'שלי', בחברה הזאת.

חמדי (בערבית): אבא שלי גם היה שמן, הוא רצה לקפוץ ונפל לתוך הזפת. אללה ירחמו. היינו כולנו ילדים קטנים.

צלם (בערבית): בת כמה היית?

חמדי (בערבית): לא זוכרת

צלם (בערבית): בת תשע, עשר?

חמדי (בערבית): לא, לא, פחות. אולי בת חמש. היינו ילדים קטנים.

צלם: הם היו כולם קטנים כשנפטר האבא.

סמדר: אז כשברחו מפה, זה היה בלי אבא כבר.

צלם: כן. אמא.

חמדי (בערבית): עם אמא וסבתא הלכנו. וסבא שלי על חמור.

אולי חודש אנחנו הולכים, אמרתי לך, ביום מתחבאים, בלילה הולכים. מפה עד חלב.

חמדי (לצלם בערבית): תגיד לה איפה חלב.

צלם: היא יודעת, בסוריה.

סמדר: ולמה דווקא לחלב.

חמדי (בערבית): אז איפה נלך?

סמדר: היה לכם שם משפחה?

חמדי (בערבית): לא. לא משפחה.

(בערבית): כל האנשים ברחו.

צלם: כי היו מחנות פליטים ידועים.

סמדר: מחנות פליטים כבר לפני כן היו

צלם: כן אנשים התחילו לצאת..

סמדר: מתי, עוד לפני 48?

צלם: בדיוק כשזה התחיל, כן. ב 47 ו 48 זה התחיל, אז אנשים הרגישו בפחד,

רק את הקליפות של התפוח אדמה.
 אבל היא לא אכלה...
 והוא היה בן שתיים עשרה, קארי.
 אוטו, היה גם בן שתיים עשרה.
 ובבו ואדמונד ולמי לא נשאר...
 "הלך הלך הלך הלך", אז לאן נלך?

לאן נלך אמא?

(שרה): "אני איבדתי את אמא אמא שלי..."

לא. יש שיר שאני יותר אוהבת על אמא. נו... זה תמיד מזכיר לי....

(שרה): "בואי אמא בואי אמא שבי איתי עד שיגדל.."

בלילה נוסעים נוסעים נוסעים...

(שרה): "מפה לשם משם לפה"

אז יצאנו מהבונקר. אז לאן נלך? לאיפה נלך?

לא.

לא היה שום דבר שם.

אז הסבירו לי מה'פורדקשיין' [הפקה] שאם אני לא אהיה מוגברת

אז ישמעו רק אותה.

אנשים כבר התחילו לצאת....

התחילו להרגיש שמשוה לא בסדר.

בדיוק כשזה התחיל.

לא זה היה בארבעים ו... ארבעים ושלוש.

כבר לקחו אותם, בפיישצ'ני כבר לקחו אותם והם ישבו שלושה ימים ברכבת,

כבר היה עומס ברכבות, אז הם חיכו והוציאו אותנו מהרכבת ברגע האחרון כי הוא

ובמיוחד מי שהיו לו בנות.

סמדר: בנות?

צלם: כן כן, כי הייתה שם שמועה שהאצ"ל, בטיח, היו אונסים את הבנות.

אז כולם "כבוד" "כבוד", מי שהיו לו בנות אמר 'וואלה לא חשוב האדמה, בטיח,

שום דבר, הכבוד שלי' ובגלל זה..

חמדי (בערבית): הייתי בת חמש-שש שנים.

(בעברית): הייתי קטנה כשאני ברחתי.

חמדי (בערבית): אחר כך באנו לשונה וישנו עם החמורים.

צלם: הם ישנו עם בהמות, חמורים, סוסים. כי הם היו צריכים להתחבא.

חמדי (בעברית): אין בית.

צלם: אין בית ואין ניירות.

חמדי (בערבית): ואין תעודת זהות.

צלם: כי הם באו אחרי שכבר התחילו הרישומים.

(בערבית): ומה עשיתם?

חמדי (בערבית): לכולם כאן היו תעודות זהות. אתה זוכרת את אחמד עבדו?

צלם (בערבית): הוא היה ראש העיר, המוכתר?

חמדי (בערבית): הוא מסר את כל עכו.

צלם: המוכתר הוא זה שנתן את כל העיר היא אומרת. הוא היה משת"פ איך שהיא

אומרת.

חמדי (בערבית): הוא שלח אותנו לבענה.

עבדתי אצלו, 15 חדרים ניקיתי בשבילו.

צלם: היא הייתה כילדה, בשביל שהוא יעני... היו מנצלים. אז היא הייתה משרתת,

מנקה 15 חדרים ביום. הרבה זמן. אבל בסוף גם לא נתן ניירות, לא נתן תעודת

זהות.

חמדי (בערבית): הוא דיבר עם המוכתר של בענה, הם הסתדרו ביניהם.

היה בן של רופא והיו לו תעודות.

ואז חזרנו ונתנו לו את הבית חרושת...

עלינו לאנייה,

סבא ידע שמשהו לא בסדר. אין בית אין ניירות גרוש אחד לא היה...

אז הוא לקח את ינקל בן שש ואת אסתר בת שנתיים ועלו לאנייה

עוד בשלושים ושש ונסעו

אבל כל מי שנשאר שם כולם הלכו אצל היטלר. הוא גם היה מעביר נשק, וסבא

הוא כתב מכתב לשלטונות, אל תיקחו אותנו אנחנו משפחה טובה

יש לנו בית חרושת לשוקולד.

יש לי כאן שוקולד.

איפה השוקולד שלי? היה לי שוקולד.

יש לי כאן שוקולד אני מחביאה אותו מעצמי. ואז אני לא מוצאת אותו.

יש לי בלי סוכר ועם סוכר.

(מחפשת את השוקולד, מוצאת אותו במגרה)

אני עבדתי מאוד קשה כי ההורים עבדו.

(מגישה צלחת עם שוקולד לקהל)

מי שקרוב לצלחת.

(שרה): "הון-שלטון-עולם תחתון".

עבדתי כמו חמור כשהגענו. הייתי הולכת לבי"ס...

המנהיגים החולירע הם מבינים אחד את השני...

(צוחקת)

אני פוחדת לצחוק כדי שלא ייפול לי הדבק.

אבל הסבירו לי מהפרודקשיין שאחרת ישמעו רק אותה
ואת זה אנחנו לא רוצים.

(שרה): "יותר מזה אנחנו לא צריכים.

את הגשם תן רק בעיתו

ובאביב פזר לנו פרחים".

להיות משרתת אני הייתי. הייתי חוזרת מבית הספר...

(מקפלת את האצבעות בזו אחר זו, כמו משחק הילדות 'סבתא בישלה דייסה)

שוטפת את הרצפה (מקפלת אצבע)

מסדרת את המיטות (מקפלת אצבע)

כמו ה.. האלה שעכשיו יש ב'סנטרל סטיישן' [בתחנה מרכזית].

שעובדים בלי רישיונות. ה'סרילנקייה'. אותו דבר כמו הסודניות. והדרפור...

כמו הפיליפיניות שיש.

הכל עשיתי והוא עוד היה דורך לי ברטוב...

אז למי לא נשאר?

הלך הלך הלך הלך... אז לאן נלך?

רציתי לנגן על פסנתר, ביקשתי שיקנו לי ואמרו לי בחורף נקנה עכשיו קיץ זה נורא
נורא חם.

וכשהגיע הקיץ אז למה ניסע לארץ ישראל יש כאן הכל...

(תנועת המשחק 'סבתא בישלה דייסה')

יש כאן שמן זית (מקפלת אצבע)

יש כאן בורגול. (מקפלת אצבע)

יש כאן ארץ זבת חלב או-אה ודבש.

צלם: כפר בענה ליד דיר אל-אסד שם, ליד כרמיאל.

חמדי (בערבית): הם דיברו ביניהם, המנהיגים המניאקים.

צלם (צוחק): המנהיגים המניאקים מבינים אחד את השפה של השני.

חמדי (בערבית): הגדולים, 'המניוקין'. הם יושבים על הכיסא ואנחנו אוכלים אותה.

סמדר: ברור, ברור.

חמדי (בערבית): הוא שלח אותנו לבענה.

צלם (בערבית): את כל המשפחה?

חמדי (בערבית): לא רק אותי לבד, המסכנה. אני כולם עליי.

בתה של חמדי (בערבית): כי את הגדולה.

חמדי (בערבית): הוא שלח אותי לבענה, גם לעבוד שם משרתת, בשביל הניירות.

אפיתי לחם בטאבון, זיתים. כמו אלה איך קוראים להם 'סרקנטי'

צלם (בערבית): מה זה 'סרקנטי'?

חמדי (בערבית): אלה שעובדי בבתים ומקבלים כסף.

צלם: אה... סרילנקים!

(חמדי צוחקת)

צלם: מסרי לנקה, משרתת כאילו.

סמדר: שבאות העובדות הזרות.

צלם: פיליפינית.

חמדי (בערבית): כן כל אלה.

(חמדי לוקחת את ידה של סמדר יערון, ותוך כדי הדיבור מקפלת את אצבעותיה, זו

אחר זו, כך שזה נראה כמו המשחק ילדות 'סבתא בישלה דייסה')

חמדי (בערבית): שמו אותי שם (מקפלת אצבע)

נתן לי חדר (מקפלת אצבע)

כדי לתת לנו ת.ז הייתי צריכה לשרת (מקפלת אצבע)

גרתי שם. הוא נתן לנו בית. בפרדס הקרוב פה של עבדו.

יש כאן תאנים, אני עובדת וכולם אוכלים ולי לא נשאר, משפחה דרעק.
(צוחקת)

המשפחה שלי משפחה מצוינת..

אה תגידי לי גברת חמדי לאן את רוצה שנלך?

לאן את רוצה שנלך?

(לוקחת את הצלחת עם השוקולד, קמה מהכורסא ופונה לקהל)

אולי אני אתן קצת גם שם, שלא יהיה איזה הרגשה של קיפוח..

מאז אני זוכרת את עצמי רק בפרך.

אני מסתכלת למעלה ואני יודעת שאין שם אף אחד.

יש לה...

אתם שמעתם מה היא אמרה.. זה לא כל כך נעים לי להגיד את זה..

הילדה שלה חולה.

יש לה בן יחיד, רמיניקה.

סמדי.

אותה, הבכורה אני הכי אוהבת.

הוא הכי אהב אותה למה שהיא חולה את הבכורה את צריכה לקחת אחריות איפה

גרנו? כאן ושם ובכל מקום.

אז למה היא חולה?

למה אתם חושבים שהיא חולה?

אני באמת שואלת בשיא ה'הונסטי' [כנות].

למה היא חולה?

בת שתיים עשרה אני גרתי לבד כמו משרתת.

למה היא הייתה חולה הילדה?

כי הם מתחתנים אחד עם השני.

מגיל צעיר הם מכניסות לטאבון ועובדות כמו בפרך בגלל שהם מתחתנים אחד עם

ואז הבאתי להם שמן זית (מקפלת אצבע).

זיתים, בורגול, הכל. (מקפלת אצבע)

כי הם מתו מרעב. אני עבדתי כמשרתת והם אכלו.

(נשאר אגרוף קמוץ) (בעברית): איזה משפחה חרא.

(צוחקת).

איזה משפחה. הכל על הראש שלי.

(בערבית): מאז ועד היום.

צלם: היא זוכרת את עצמה רק בפרך.

סמדר: רק בפרך

צלם: כן, לגדל ילדים...

חמדי (בעברית): עד עכשיו ויש לי ילדה חולה 45 שנים.

סמדר: כמה ילדים יש לך?

צלם: יש לה בן יחיד וארבע בנות?

חמדי (בעברית): ארבע בנות. ומה שהיא חולה כואב לי הלב יותר מהכל.

סמדר: שהיא חולה?

חמדי: כן, בטח.

צלם: היא אוהבת אותה, היא הבכורה שלה.

צלם (בערבית): איפה גרתם?

חמדי (בערבית): אני גרתי בבענה.

צלם: אז היא לא הייתה הולכת ובאה, היא גרה שם שנה.

סמדר: בת כמה?

צלם: שתיים עשרה.

סמדר: שתיים עשרה וגרה לבד שם.

צלם: ומשרתת.

סמדר: ואיפה האימא הייתה

צלם: פה, פה כבר. אמרו לה את רוצה שנעזור לך וזה? אז תשרתי פה, תבשלי, תאפי תנקי וזה.

חמדי (בערבית): בישלתי בטאבון.

סמדר: אז לא למדת בבית ספר.

חמדי (בעברית): לא.. איפה...

(צוחקת).

סמדר: אז לא היה בית ספר בכלל.

חמדי (בעברית): איפה. אז מי יביא אוכל? אם אני הולכת לבית ספר אז אין להם אוכל.

(בערבית): לא אוכל ולא שתייה.

עבדתי שם והבאתי להם

(חוזרת שוב על קיפול האצבעות, משחק הילדות 'סבתא בישלה דייסה')

בורגול, שמן זית..

סמדר: סבתא בישלה דייסה.

חמדי (בעברית): דייסה בשבילים. לסבתא שלי, לאמא שלי, לכולם מחלקים.

(חמדי מוחאת כף)

סמדר: ולך לא נשאר?

חמדי (בעברית): נשאר ככה (מלווה בתנועת יד וצוחקת).

אחר כך אין כבוד. עשיתי הכל והם לא מעריכים.

חמדי (בערבית): כל מה שעשיתי בשבילים היה לשווא.

(מצביעה על תמונה בקיר, בעברית): זה בעלי.

סמדר: כן זכרוננו לברכה כבר נפטר לא?

חמדי (בעברית): וזה ביום החתונה שלנו.

צלם: חתיך.

סמדר: חתיך. באיזה גיל הכרת.. איפה הכרת אותו? פה בעכו?

השני אז הילדים יוצאים לא בסדר.

הבכורה שלה יש לה פיגור שכלי והיא הכי קשורה אליה.

הייתי מביאה להם הכל הביתה הייתי גם הולכת לעשות קניות בשוק, במלבס.

ירקות (מקפלת אצבע).

חצילים (מקפלת אצבע).

שקדים (מקפלת אצבע).

איך זה השיר הזאת של רמי קליינשטיין עם השקדים והתמרים?

(שרה): "קחי לך תפוחים ותמרים.."

(זלמה מוחאת כף)

'הפייג' נשאר.

אתם יודעים מה שזה 'הפייג'. כן? זה מה שנשאר.

ואחר כך כולם על הראש שלי.

אני שמעתי שבירושלים יש עכשיו פלישה לבתים. שפלו.

הם עוד שם בבתים פלושים או שיצאו?

הנה היא מראה את בעלה.

זה בעלי, את זוכרת מדינק'ה את אבא שלך? איזה בנאדם הוא היה.

חתיך... נכון?

חתיך.

הכרתי אותו בהכשרה....

הנה הוא מהמשפחה שלה, שמעתם?

היא אומרת את זה. אני לא סתם...

התחתנתי בת 20 ו... הוא קפץ עליי.

חמדי (בעברית): ממשפחה שלי.

סמדר: אה.. הוא מהמשפחה? זה שידוך היה. בת כמה התחתנת?

חמדי (בעברית): 16. איך שאני באתי מלבנון הוא קפץ אותי.

(צוחקים)

צלם: קפץ עליך

סמדר: ואהבת אותו, היה בעל טוב?

חמדי (בעברית): היה טוב, בטח. הוא היה בן אדם טוב, הוא עשה לי כבוד.

סמדר: כן. איך עשה לך כבוד?

חמדי (בעברית): היה באמת בחור טוב. נותן לי כסף, מביא לי הכל. לא חסר. לי.

צלם (בעברית): הוא אהב אותך, נכון?

(בעברית): הוא אהב אותה מאוד.

חמדי (בעברית): אהב אותי ומת

(צוחקת)

אהב אותי והלך. ילדתי לו 15 ילדים.

צלם: וואו, 15 ילדים היא הביאה ממנו. כולם מתו?

חמדי (בעברית): כן, 15 ילדים.

צלם: אבל נפטרו כשהיו קטנים.

סמדר: וואו איזה סיפורים.

חמדי (בעברית): 'טוז טוז' כל שנה ילד.

סמדר: כל שנה.

חמדי (בעברית): כל שנה.

(בעברית): אלוהים הציל חלק מהם והאחרים מתו. מי שאלוהים רצה להשאיר, השאיר ומי שרצה לקחת, אז הוא לקח.

חמדי (בעברית): כל שנה באה אלי שדה וחנקה את התינוק.

צלם: אלוהים. היא אומרת שהם מאמינים שהייתה שם.. קוראים לזה 'רְנָה', השדה

(צוחקת)

איך שהוא בא מהעלייה של הצ'כו-בלגים הוא קפץ עליי.

ואימא שלי עוד שאלה אותו - אתה הגבר הכי יפה בקיבוץ איך לקחת את הכי שמנה? אז הייתי מאוד...

הוא היה...

היינו יושבים בלילה מכבים את האור ושומעים קונצרטים...

הוא הביא לי הכל.

שום דבר..

אהב אותי ועזב אותי.

(צוחקת)

אולי אני אתן קצת שוקולדים גם בצד הזה.

הנה... אני באמת לא רוצה..

אבל זה היא מספרת.. 15 ילדים היא עשתה ממנו..

אבל לא כולם חיו. היו מתים. בוודאי שהיו מתים.

קודם כל בגלל העניין הגנטי.

'טוז טוז' כל שנה ילד.

כמו אצלנו הרליגיוזיים. אותו דבר.

שלא נדבר אצלנו גם בביאליסטוק גם היו כל שנה כל שנה ילד.

(ושוב תנועת משחק באצבעותיה של 'סבתא בישלה דייסה')

היה למאשה חמישה ילדים. היא אבל ברחה לארגנטינה.

שמואל היו לו שבעה ילדים הוא הלך לאמריקה.

אצלנו מאמינים שאם נשפך מלח יקרה משהו רע.

והיא מקנאה אז היא...

יהודה היו לו עשרה ילדים...

(לצופה): מה זה הטיילת הזאת אני רוצה להבין? 'תעלו' תעלו' [בעברית בואו

המקורננת, כאילו כי היא מקנאה שיש לה הרבה ילדים אז הם מאמינים שהיא חנקה אותם כאילו. שדה כזאת, כן, זה אמונה כזאת.
סמדר: זה סיפורי סבתא.

צלם: כן.

חמדי (בערבית): חנקו גם את התינוקת של חמותי תגיד לה

צלם: גם אמא של בעלה קרה לה דבר כזה. שהיו קמים.. כאילו מוות בעריסה.

שהם היו מאמינים ... שהייתה השדה המקורננת קוראים לה.

חמדי (בערבית): זה קרה לחמתי, גם הילדים שלה מתו. זה עבר גם לבעלי. ילדתי

תינוקות והם מתו כעבור חודשיים-שלושה.

צלם: כאילו הקללה הזאת עברה לבעלה.

חמדי (בערבית): היא הלכה לאל-ח'דר. היא היתה קצת משוגעת, מסכנה.

הוא אמר לה לך יא מסכנה, תקראי לילדים דיב, דיבה ווחש.

צלם: היא הלכה למערת אליהו הנביא, אל ח'דר, שם בסטלה מאריס.

חמדי (בערבית): היא הייתה בהריון ואיבדה את שפיות דעתה.

צלם: אז כשהייתה בהריון הלכה לאל ח'דר, אז היא שמעת הד כזה אומר לה – לך

תירגעי, תקראי בשמות 'דיב' שזה זאב, 'דיבה' שזאת זאבה, 'וחש' שזאת

מפלצת. ומאז הם לא היו מתים.

חמדי (בערבית): ואם ייוולד לך עוד ילד תקראי לו 'רול'

צלם: 'רול', זה עוד מפלצת.

חמדי (בערבית): גם היא איבדה 15 ילדים. גם היא אותו דבר.

צלם (בערבית): וכמה נשארו בחיים?

חמדי (בערבית): 'דיב' ו'דיבה' ו'וחש', רק 3 בחיים. לי מתו 15 ולה מתו 15.

אלוהים עזב אותנו. זה הסיפור, מה נעשה, אלה החיים.

צלם (בערבית): טוב, אחרי שגמרת לעבוד בבענה...

כשחזרת לעכו איך העיר נראתה לך?

בואו].

הם מהתפוצה

אני מכירה אלה החברים של העובד פה.

הם עושים המון ילדים והם מתרבים.

המקורננת יש להם כל מינים של אמונות תפלות כאלה, זה סיפורי סבתא.

אמא של בעלה אותו דבר

וזה קללה כי הם גדלים ומתרבים ומתנפחים... מתרבים ממש,

למשל זה נעשה ממש... כשאני הגעתי לעכו היו שם שלוש משפחות.

(סבתא בישלה דייסה)

היו משפחת בהלול (מקפלת אצבע)

משפחת אבו בכר (מקפלת אצבע)

משפחת בכרי (מקפלת אצבע) ועוד נשאר היו כאלו שהשתגעו מרוב שמחה

שהגענו

ואנחנו על האוניה הלך הלך הלך... ולמי לא נשאר ?

אז לאן נלך?

עמדנו על הסיפון ואני שמעתי לך... לך לארץ ישראל...

תקראי בכל השמות בתשעים ותשעה שמות של אלה ולא יכולנו להתאפק עמדנו

בספינה לא ימותו יותר ואנשים חלמו להגיע לכאן.

להקים משפחות מחדש.

יחסית לכל מה שעברנו זה היה גן עדן.

סמדר: בדיוק מה שרציתי לשאול

חמדי (בערבית): היה בסדר.

צלם (בערבית): מה היה טוב? כל האנשים שעזבו חזרו, או שחלק לא שבו?

חמדי (בערבית): חצי חזרו.

צלם: היא אומרת רק חצי מהאנשים שהלכו חזרו.

סמדר: לא חזרו.. חזרו...

צלם: חצי כזה. היא מספרת כאילו חצי מהאנשים שהיא הכירה. כאילו לא כל

הפולסטינים, היא מדברת על עכו, אנשים, חצי ממי שהיא הכירה, לא חזרו.

חמדי (בערבית): הרבה נשאר שם. רבע מהם חזרו.

צלם: עכשיו היא אומרת רבע.

סמדר: רק 6%

חמדי (בערבית): לא היו להם בתים, לא היה להם מקום. איפה הם יגורו? האנשים

שגרו בעכו לא עזבו.

צלם: אה.. אוקיי.. גם העכואים לא נטשו את הבתים שלהם.

חמדי (בערבית): מי שהיה בעכו היה גר. הוא ילך בחוץ וייתן לנו את הבית שלו?

הוא ייתן הבית? לא.

סמדר: אבל גם העכואים ברחו מפה, ורק 6% מהעכואים זה העכואים האורגנליים

מלפני 48. כל השאר זה פליטים מחיפה... ומהכפרים... זה מה שאני יודעת.

צלם: כן. מי שגר בבית שלו, לא נתן. בגלל זה הם גרו זמנית בחאנים וזה.

חמדי (בערבית): אנשים נטשו את עכו ואת הבתים שלהם. כשאנחנו באנו לכאן

גרנו בחאן. אחר כך אלוהים נתן לנו בית, מצאנו בית. גרתי בשכונת אל-קלעה.

צלם: אה... בשכונה שם ליד 'אל-לאז' שכונת המצודה. אחר כך גרתי אצל סמירה

קרמיד. איפה שפריז א-שאמי גר. ליד הנגרייה, ליד אבו אל-ח'יר.

צלם (בערבית): מתי קניתם בית?

חמדי (בערבית): כאן? גרנו בבית הקצב.

צלם: הם נדדו גם פה בתוך העיר עד שהם מצאו בית.

חמדי (בערבית): גרנו בכל רחבי עכו.

סמדר: ואיך היה המצב של עכו?

צלם (בערבית): היה ביטחון או שהצבא היה עדיין בשטח.

חמדי (בערבית): היה ביטחון.

צלם: היא אומרת כשהם חזרו היה כאן בטוח, יחסית למחנות פליטים ולנדודים, אז

פה היה מאוד בטוח.

חמדי (בערבית): היה בטוח. תסלח לי, אבל היהודים היו יותר טובים מהערבים.

צלם: היו יהודים שגרו פה שהתייחסו אליהם יותר טוב מהערבים.

חמדי (בערבית): בחתונה של הבן שלי הזמנתי יהודים. הזמנתי את כולם.

(בערבית): היהודים התייחסו אליי יותר טוב מהערבים, תסלח לי.

עד היום אני מבקרת אצלם.

(לוקחת שוב את היד של סמדר ומקפלת את אצבעותיה, סבתא בישלה דייסה):

אני הולכת לשיכון בן גוריון *(מקפלת אצבע)*.

הולכת לשיכון השני, איך קוראים לו? *(מקפלת אצבע)*.

שיכון שלוש *(מקפלת אצבע)*.

אנחנו חברים טובים. עם המשפחה שלי אין לי קשר כזה.

צלם: הם יותר ממשפחה מבחינתה.

(בערבית): השוק חזר לעבוד? תספרי לנו? איזה סיפורים את זוכרת מלפני

שהתחתנת? איפה פגשת את בעלך כאן בעכו?

חמדי (בערבית): כשחזרנו מלבנון שידכו ביננו.

סמדר: באיזו שנה היא התחתנה?

חמדי (בערבית): אני יודעת.. היא הקריאה לך את תעודת הזהות שלי.

צלם: אני חושב היא התחתנה בשנת 58.

חמדי (בערבית): לא, התחתנתי בגיל 16. קטנה.

זה לא נעים לי להגיד אבל השכנים שלי 'הערברים' [הערבים]

בחתונה של הבן שלי אני הזמנתי אותם. הם היו יותר טובים. מהא..... הסלובקים

היו יותר טובים...מהא...יותר גרועים מהא... אני עד היום,

עד היום אני מבקרת אותה,

(סבתא בישלה דייסה)

אני נוסעת לברטיסלבה *(מקפלת אצבע)*.

לקושיצה *(מקפלת אצבע)*.

לפראגה *(מקפלת אצבע)*.

לפיישצני, ולמי לא..? אז לאן נלך?

מה את אומרת? מה את אומרת?

לא. אני אמרתי לך אנחנו הכרנו בהכשרה.

הם הכירו בביאליסטוק עוד כשהם היו בתנועת נוער, בשלושים וארבע,

אני הייתי הכי יפה בביאליסטוק ומשה נורא אהב אותה והוא היה קטן כזה כמו

צימוק לא כל כך מכוער אבל לא איזה 'מוישה גרוייס' אני חושבת שזה היה בשנות

החמישים.

לא לא. זה היה בשלושים וארבע והיו לי הרבה מחזרים היו לה ואני היא לא רצתה

סמדר: אני רוצה לשאול אותה ככה לסיכום. מה היא.. איך היא מסכמת. ואיך היא זוכרת.. מה מיוחד בשבוע הזה של ה.. איך הוא נקרא, השבוע של המישמש. **צלם (בערבית):** הסיפור של שבוע המישמש. כשצבאות ערב אמרו לכם תעזבו לשבוע ואחר כך תחזרו. את זוכרת את זה?

חמדי (בערבית): כשהתחילה המלחמה, אמרו לנו 'תעזבו לשבוע המישמש ותחזרו'. הלכנו ולא חזרנו שנים. לקחו אותנו ברפסודה, בים. השבוע הפך לשנים.

סמדר: משבוע זה נעשה שנים.

צלם: כן.

חמדי (בערבית): ישבנו שם, ובאמצע שמו מחיצה, כולם אכלו יחד.

צלם (בערבית): למה קראו לזה שבוע המישמש חאג'י?

חמדי (בערבית): הם עבדו עלינו. הם אמרו לנו שנלך לשבוע ונחזור.

לא חזרנו נשארנו שם. בחלב, בחווס, בבעלב, בענג'רה, בדמשק.

'טיק טיק טיק טיק' הלכנו לכל הארצות.

(צוחקת)

לא פספסנו אף ארץ.

צלם: כן. טיול.

חמדי (בערבית): איזה טיול?

סמדר: אז איך היא מסכמת את השבוע הזה?

חמדי (בערבית): אנחנו סובלים ומתייסרים.

'שבוע המישמש' והלכנו ל 20 שנה, לשם. השחרנו את רגלינו.

סמדר: משבוע הלכנו לשנים, אוקיי הבנתי.

חמדי (בערבית): כשחזרנו, סיפרתי לך שסעיד הבוגד הביא אותנו על חמור. הרשו לנו לחזור כי סבא שלי היה על חמור.

צלם: אה.. בגלל שהם היו קטנים וסבא הם חזרו..

זה לא משהו שכאילו מאיים על המדינה אם הם חוזרים. איכשהו..

אותו. ואז היא קיבלה טיפוס.

ככה לסיכום. מה.. איך אפשר...?

אוי אני לא נתתי לכם תה. זה תה מאצלם,

הכוסות האלה זה מאצלם אני קונה,

זה כל כך מזכיר לי את הפורצלנים הקריסטלים מ'בוהמיה' מסלובקיה...

(מוזגת תה לקנקן)

יש לי גם מישמשים לתת לכם ושוקולדים.

(שרה): "שוטי שוטי ספינתי..."

עם השמיכות שמפרידים.

למה קוראים לזה שבוע המישמש?

אני זוכרת את האפרסקים והתפוחים בסלובקיה, את המטעים,

את הריח הזה של ה...

של ה... 'טיק טיק טיק טיק'... של האוכמניות

(צוחקת)

טיול..

(שרה): "לטיול יצאנו כלנית מצאנו... על חלקת הדשא במאהל"

תמיד יש לנו איזה מאהל, גם עכשיו יש לנו מאהל.

מה שלא יהיה בסוף תמיד יש לנו איזה אוהל.

תחשבו על זה כל המנהיגים החולרות ... שום דבר לא השתנה

זה מאוד יפה, אני אוהבת איך שהם אומרים שחרנה, שהשחירו את רגלינו. למה

השחירו את רגלינו? הרגליים שלהם מרוב הליכה נעשו שחורות, הרגליים, מרוב

שהלכו חודשים ושנים הסוליות נעשו קשות והרגלים שלנו נעשו שחורות מרוב

שרקדנו כל הלילה אנחנו רקדנו כל הלילה מרוב שמחה ואושר שיש לנו מדינה אז

כשבאתי הביתה היו לי יבלות ברגליים ואמא עוד הייתה חובשת לי את זה.

המשת"פ הסעיד הזה....

שהם אה... ילדים צועקים ... איך זה..

"העם דורש צדק חברתי.."

(מחלקת לקהל כוסות תה)

תשתו זה מאוד טוב, זה טוב לכאבי מחזור. היה רוכב על חמור. אז זה לא משהו ש...

אפשר לשכוח. לא. סבתא לא נשארה פה. סבתא נשארה בביאליסטוק.

לא אמא שלי לא נשארה פה וסבתא נשארה בביאליסטוק ואני לא יודעת איך הם הגיעו איך היא נשארה כי כולם הלכו אצל היטלר. ואחרי המלחמה אנחנו באנו בספינות, ואני באתי עם אמא שלו, עם סבתא שלי, ואמא שלי וגם אחד שלי ויעקוב אחד שלי נתן לסבתא כשהיא ירדה מהאנייה נתן לה זיתים שיהיה בריא הוא עוד חי והוא אמר לה שזה 'פלאומן' שזה שזיפים. סבתא לאה שהתחפשה לצפרדע היא הייתה יפייפיה אני לא יודעת איך היא שרדה את המלחמה כי כולם הלכו אצל היטלר אי אפשר לשכוח אני לא יכולה לשכוח את כל מה שעבר אני לא יכולה לשכוח שסבתא לאה לקחה את הזית והכניסה לפה וטפו היא ירקה את זה. זה היה כל כך מר.

מה לא היה שם.

(ממשיכה לחלק תה)

מי רוצה תה? אני את הדברים האלה לעולם לא אזכור, אני מדחיקה את זה.

כל החיים שלי. אי אפשר לשכוח את הדברים האלה.

אני לא מצליחה לזכור...

אני מנסה לקום והכל על הראש שלי כולם היו קטנים ואנחנו... מלפנים ומאחור... אין לאן לברוח. לבונקר. עד היום אבא שלי אמר לי אף פעם אל תברחי למקומות סגורים. תמיד תוודאי שיש איזה פתח מילוט.

כן אני המשרתת של המשפחה תמיד מפרנסת את כולם.

אין לי תה מספיק לכולם אני מתנצלת יש לי כאן ח"י כוסות.

לא שכחת את הימים ההם, נכון?

חמדי (בערבית): אי אפשר לשכוח.

סמדר: את מה אי אפשר לשכוח.

צלם: את כל מה שהיא עברה, זה נחקק לה, היא שוכחת הרבה דברים אבל את זה היא מספרת ומספרת.

הילדים שלה אמרו לי, תשאל אותה ככה וככה.

אני גם שמעתי מאמא שלי את הסיפורים האלה על הבריחה ללבנון.

איך חיו, מה אכלו, מה לא היה וזה.

(בערבית): מי שלא היו לא מכרים שם, סבל נכון?

חמדי (בערבית): תודה לאל שהם לא פגעו בבנות.

(בערבית): הערבים שמה ממזרים.

(בערבית): ככה העיניים שלהם. אבל אלוהים שמר עלינו.

אם אני מדליקה את הגז ואחר כך מכבה אותו והולכת לישון אני קמה לבדוק שכיביתי אותו.

צלם: היא אומרת שעכשיו בזמנים האלה, היא הולכת לישון וחושבת 'וואלה לא כיביתי את הגז' שכחה אם כיבתה או לא. אבל את הדברים האלה לא תשכח בחיים.

צלם (בערבית): את לא שוכחת את הסיפורים האלה

חמדי (בערבית): את הסיפורים ההם אני לא אשכח אותם כל חיי.

רק אני סבלתי. כל האחרים היו ילדים קטנים. הכל עליי. אין לאן לברוח.

הערבים ייתנו לך לשבת סתם ככה? צריך לעבוד כדי להתפרנס. הבאתי לכם זיתים, שמן, בורגול. פרנסתי את כולם. אלה החיים שלי. מה יש להגיד.

חמדי (בערבית): תנו לי לתת לכם קפה.

צלם (בערבית): לא תודה, חאג'ה. תני לי לצלם את הידיים שלך.

חמדי (בערבית): איפה הקלטת שהבטחת לתת לי?

צלם (בערבית): כשהיא תהיה מוכנה. את לא רוצה לנשק אותה?
חמדי (בערבית): לנשק אותה. אני אנשק אותה.
 (צוחקת).

סמדר: מה? לנשק?
צלם: היא רוצה לנשק אותך.
חמדי (בערבית): אולי היא לא רוצה, תגיד לה שתנשק אותי.
 (סמדר מנשקת את חמדי).

חמדי (בערבית): אלוהים יברך אותך. אני אבוא לחתונה שלך.
צלם: אינשאללה.
סמדר: אני כבר התחתנתי והתגרשתי.
חמדי: איי...
סמדר: אני כבר אחרי.
חמדי (בערבית): יש לך ילדים?
סמדר: לא.
חמדי (בערבית): איפה את גרה? אה... בתל אביב. אני משוגעת, אני שואלת אותה שוב איפה היא גרה.
צלם: עוד פעם.. שוכחת איפה את גרה..
סמדר: טוב, יש שכחה..
חמדי (בערבית): לא נולדת ילדים לא ככה?
סמדר: לא. אין לי ילדים.
חמדי (בערבית): למה התגרשת מבעלך?
 (סמדר צוחקת).
צלם: לכבות?
סמדר: לא, דווקא לא.
חמדי (בערבית): היה ממזר?

הכל אצל אלוהים אני מסתכלת למעלה ואני יודעת שאין שם אף אחד. אוי החיים שלי, 'אוי גוט אוי גוט פרזוכ מיין קומפוט' אתם יודעים מה שזה 'פרזוכ מיין קומפוט'? 'אלוהים אלוהים תטעם את הליפתן שלי'.
 תטעם את התה שלי (ממשיכה לחלק כוסות תה לקהל)

אני רוצה לנשק מישהו.
 את מוכרת לי, אבל אני לא זוכרת מאיפה, אני לא מקשרת שמות לפנים...

אבל שתהיה החתונה שלך אני אבוא.
 בעזרת השם.
 אני כבר התחתנתי והתגרשתי
 איי.
 אני כבר אחרי.

בבקשה. מישהו רוצה עוד תה?
 אני נהנית לעשות 'שפציר' [טיול] בארץ ישראל.

לא אין לי ילדים.
 למה התגרשתי מבעלי?

סמדר: לא לא. היה דווקא בחור טוב.

חמדי (בעברית): אז למה התגרשת איתו?

סמדר: אה.. שאלה טובה. שאלה מעניינת.

חמדי (בעברית): מה זה 'מעניינת'?

(סמדר צוחקת)

חמדי (בעברית): לא, למה אני אמרתי לך הכל, את צריכה להגיד לי.

צלם: כן. היא פתחה. תפתחי.

(צוחקים)

חמדי (בעברית): למה התגרשת ממנו? תגידי לי. מנזר מה מנזר [ממזר]...

סמדר: לא לא. הוא לא היה ממזר. הוא היה בחור טוב. לא הסתדרנו.

צלם: לא הסתדרו

חמדי (בעברית): ואין לה ילדים? הכל על הפנים?

(חמדי צוחקת)

סמדר: הכל על הפנים. אני גרה לבד, ואין לי בעל ואין לי ילדים.

חמדי (בעברית): יש לך אמא?

סמדר: יש לי אמא, שתהיה בריאה. ויש לי אח ושתי אחיות.

חמדי (בעברית): גרים איתך?

סמדר: לא לא. הם גרים ב...

חמדי (בעברית): אני אלך להביא לכם קפה.

(בעברית): את שותה קפה?

סמדר: לא תודה.

אני רוצה להסתכל ביומן לבדוק מתי אני יכולה לקחת אותך לחדרה, בסדר? תודה

רבה שדיברת.

צלם (בעברית): מה את רוצה לומר לכל האנשים שיצפו בזה, על הגירוש ועל

הסבל?

זו שאלה טובה מעניינת.

למה התגרשת? אתה התגרשת? לא.

האישה הבאה שאני אתן לה תה אני אשאל אותה.

(זלמה צוחקת)

תפתחי. פתחתי, עכשיו את תפתחי.

(צוחקת)

נו תגידי לי.

נשואה? יש לך חבר? הוא 'מנזר? לא מנזר?'

אני אוהבת איך שהיא אומרת ממזר.

גרה לבד אין לי בעל אין לי ילדים.

יש לי אמא שתהיה בריאה.

בבקשה. זה תה מרווח. יש בזה גם זוטא.

זה טוב לכאבי מחזור, וגם נגד סטרס, נגד מתח.

חמדי (בערבית): מה, להגיד על מה?
צלם (בערבית): תגידי שהלוואי שאלוהים לא יגרש איש מביתו, ואיך התפזרנו, וחזרנו לארצנו, ואיך התעייפנו.
צלם (בעברית): אני אומר מה יש לה משפט אחרון להגיד לכל מי שצופה בזה ולא חווה את ה... את האיך אומרים? את הגירוש.
סמדר: את הגירוש.
חמדי (בערבית): למה אתה מתכוון?
צלם (בערבית): תגידי משהו לכל האנשים שלא גורשו וסבלו כמוך.
חמדי (בערבית): כל האנשים חוו את זה. יש מישהו שלא סבל? יש מישהו שלא גורש מארצו? אני לא חושבת. כולם גורשו. אף אחד לא נשאר בעכו. מישהו נשאר?
צלם (בערבית): את חושבת שהם יחזרו?
חמדי (בערבית): חלק חזרו וחלק לא.
צלם (בערבית): לא, אני מתכוון היום.
(בעברית): אני שואל אם יכול להיות שיחזרו אנשים, יש עוד סיכוי?
חמדי (בערבית): אינשאללה, הם יחזרו.
סמדר: אה.. שאלה חשובה.
חמדי (בערבית): הלוואי יחזרו. אם תהיה להם הזדמנות הם יחזרו.
צלם (בערבית): כשיגמרו המלחמות הם יחזרו.
חמדי (בערבית): כשיגמרו המלחמות. כשסאדאת לא יהיה יותר בשלטון.
צלם: מובארק?
חמדי (בערבית): המצרי המניאק. הוא רוצה לשמור את השלטון לילדים שלו. כל הערבים ככה, תאמין לי.
צלם: אנחנו רואים, הם מבצעים פשעים בבני עמם. זה לא קשור לערבים, הם פושעים.

אז מה אפשר להגיד?

מה יש משפט אחרון להגיד למי שצופה בזה ולא חווה את ה... גרוש?

יש מישהו שחזר? יש מישהו שחזר מהגרוש? מעטים מאוד חזרו מסניצה.

אף אחד לא חזר... אני חושבת שיחזרו. מה אתם חושבים, שיחזרו?

יש סיכוי שיחזרו?

היא אומרת שמובארק מניאק.

שכל המנהיגים... זה מה שכל הזמן מטריד אותה.

הילד שם בחמאס יחזור או לא יחזור?

[הכוונה לחייל החטוף גלעד שליט] הנשיא יחזיר אותו?

ראש הממשלה יחזיר אותך?

לוקחים את כל הכסף ואנחנו... ככה זה בכל מקום ואנשים אין להם מה לאכול עד שעושים מחאה חברתית. כל עוד יש לבן אדם מה לאכול הוא לא יעשה מחאה. איך אמר היטלר – 'פולקסווגן לכל פועל'.

החזירו או לא החזירו? בוודאי שהחזירו. מי חזר מהגלות מישהו חזר? אני חושבת שיחזרו? מי יחזור? מה אפשר להגיד על עם שפילגו אותו? לכל מי שצופה בזה ולא חווה את ה... איך אומרים את זה... ה... גירוש.

איך אפשר לשקם עם שלם ש...

בע"ה מישהו יחזור יכול להיות שיחזרו?

שרה: מי שהלך הוא לא ישוב עוד לעולם."

בוודאי שיחזרו בשוב אדושם את שיבת ציון היינות כחולמים.. בוודאי שיחזרו.

העצמות היבשות האלה יחזרו? בוודאי שיחזרו איך יחזרו.

הוא שואל אם הם עוד יחזרו?

זה לא יכול להיות שיחזרו.

נגיד שתהיה תחיית המתים וכל השישה מיליון יקומו לתחיה.

איפה כולם יהיו? לאן נלך?

נגיד שכולם יחזרו מלבנון. מסוריה, יש גם באמריקה.

ואם הם יחזרו אז לאן נלך? באירופה יש עוד סיכוי ולמי לא נשאר?

הלך הלך הלך... נניח שיחזרו, אבל אם יחזרו אז לאן נלך?"

ושבו בנינים לגבולם. שוש תשיש, הם יחזרו? איך יחזרו?

התחינה העצמות היבשות האלה ויתחילו ללכת ולחזור?

פתאום קם אדם בבוקר, יש עוד סיכוי שיחזרו? ומתחיל ללכת ומרגיש שהוא..

בעזרת השם שיחזרו.

(שרה): "עוד תשוב..."

חמדי: איך קוראים לו לאיש החשוב?

צלם: נשיא. 'ראיס'.

חמדי: הנשיא הורג את האנשים. הוא לוקח את הכסף ומכניס לכיס שלו.

ואנשים אוכלים אותה. הוא מעביר את הכסף לאירופה ולכל מיני מקומות.

סמדר: ככה זה בכל מקום.

חמדי: נסיעות ומטוסים.. והאנשים מתים מרעב. אבל עוד יבוא יומו

(בעברית) יבוא לו איזה יום.

(לופ בעריכת הווידאו, של אותו קטע שהצלם שואל על הגירוש ועל החזרה).

צלם (בערבית): את חושבת שהם יחזרו?

חמדי (בערבית): חלק חזרו וחלק לא.

צלם (בערבית): לא, אני מתכוון היום.

(בעברית): אני שואל אם יכול להיות שיחזרו אנשים, יש עוד סיכוי?

חמדי (בערבית): אינשאללה, הם יחזרו.

סמדר: אה.. שאלה חשובה.

חמדי (בערבית): הלואי יחזרו. אם תהיה להם הזדמנות הם יחזרו.

צלם (בעברית): אני אומר מה יש לה משפט אחרון להגיד לכל מי שצופה בזה ולא

חווה את ה... את האיך אומרים? את הגירוש.

סמדר: את הגירוש.

חמדי (בערבית): למה אתה מתכוון?

צלם (בערבית): תגידי משהו לכל האנשים שלא גורשו וסבלו כמוך.

חמדי (בערבית): כל האנשים חוו את זה. יש מישהו שלא סבל? יש מישהו שלא

גורש מארצו? אני לא חושבת. כולם גורשו.

צלם (בערבית): את חושבת שהם יחזרו?

חמדי (בערבית): חלק חזרו וחלק לא.

צלם (בעברית): אני אומר מה יש לה משפט אחרון להגיד לכל מי שצופה בזה ולא חווה את ה... את האיך אומרים? את הגירוש.
סמדר: את הגירוש.

(הווידאו ממשיך בלופ על זמן יציאת הקהל)

אולי אחד שניים שלושה ארבע גמדים יחזרו ולמי לא נשאר? אז לאן נלך?

(קהל יוצא)

-סוף-